

Taneční a písňový folklór v životě naší řecké minority

Mgr. Ivan Hlavatý, VM v Olomouci

– zpracováno podle terénního výzkumu na Jesenicku, Zlatohorsku, Šumpersku a zčásti Krnovsku.

Tato práce je založená zejména na terénním výzkumu u lokálních řeckých komunit, ale vychází rovněž z literárních pramenů včetně internetových stránek příslušných řeckých obcí a zčásti archivních materiálů. Je zaměřená na živé a přežívající folklórní tradice a další projevy etnické svébytnosti Řeků návazné na folklór. Především, že jde jen o první reflexi dosud neukončeného výzkumu.

Řecká menšina v České republice nevykazuje početnost, hlásí se k ní v současnosti celkem asi tři a půl tisíce našich spoluobčanů. Na Jesenicku (včetně Javorníku, Žulové, Vidnavy aj. míst), ve Zlatých Horách a okolí, v Šumperku i v dosud početné, silné komunitě v Krnově a okolí žijí dnes jen stovky řeckých spoluobčanů na rozdíl od tisíců před dvěma až třemi desítkami let. Do tehdejšího Československa přivedla nelítostná a krvavá občanská válka v Řecku v letech 1948 až 1949 (sporadicky i v letech následujících) na třináct a půl až čtrnáct tisíc řeckých dětských i dospělých emigrantů (objevují se i vyšší, ale nepotvrzené údaje až k číslu 18 000). Celkově jich uprchlo z vlasti více než sta tisíc především do zemí východního bloku – Bulharska, Rumunska, Polska, tehdejšího Sovětského Svazu a konečně do Československa. Tisíce děti byly i se svým nepočetným dospělým doprovodem po karanténě umístěny do početných a proměnlivých dětských domovů, zatímco dospělí byli umístováni hromadně v dosídlovaném pohraničí především na severní Moravě. Tzv. „Řecká akce“ byla organizována orgány emigrace, Československo - řeckou společností, příslušnými ministerstvy a Československým červeným křížem. Formou finančních a materiálních sbírek do ní byla zapojena rovněž široká česká veřejnost.

Řecká emigrace nebyla etnicky jednotná, ale dominantní část představovali etničtí Řekové, byť v pestré směsici – byli to Řekové z různých národopisných oblastí s velmi odlišnými dialekty, zvyky a tradicemi, počínaje nejpočetnější vrstvou obyvatel severního Řecka od hranic s Jugoslávií a Albánií – Makedonci, Ipiroty, zčásti Thraki. Početnou část – přibližně jednu třetinu etnicky řecké emigrace - tvořili původem maloasijské Řekové – zvl. Pondi, Kavkasi a Lazi (opět cca 1/3 etnicky řecké emigrace). Mezi příchozími Řeky byly také obyvatelé ze vzdálenějších, až exotických regionů Řecka - Attiky, Peloponnésu, Kréty a dalších oblastí a ostrovů, dokonce i Kypru.

Druhou početně silnou etnickou skupinu emigrantů představovali Slavomakedonci, tj. Slované nebo slavofonní obyvatelstvo severního Řecka. Zanedbatelné procento řecké emigrace představovali Vláci (Aromuni), Arvanítes (Arvanité neboli Albánci), Jífti (Romové), Túrki (Turci) a několik jednotlivců z řad sefardských Židů od Thessaloniki.

Repatriace v 70. a 80. letech 20. století odčerpala nejméně tři čtvrtiny naší řecké populace. Kromě velkých měst jako Praha, Brno či Ostrava žijí stále převážně v místech původního osídlení – především v obcích severní Moravy – výrazně zastoupeni jsou stále v Krnově, Jeseníku, Zlatých Horách, na Šumpersku. Repatrianti všech věkových kategorií se

vesměs vrátili do severního Řecka, odkud většinou pocházeli oni sami nebo jejich rodiny, zejména v provincii Makedonia, nejvíce v megalopoli Thessaloniki a dalších blízkých větších městech jako Kilkis, Veria aj., část se jich se rozptýlila po celém Řecku až na ostrovy.

U nás tam, kde žijí Řekové, a to zdaleka nejen ve Zlatých Horách, v Jeseníku či v Krnově nebo v Šumperku není vzácností slyšet na veřejných místech - na náměstí, v obchodech, v restauracích apod. - řečtinu, neboť velká část Řeků dnes ve vzájemném styku používá rodný jazyk, ba dokonce i dialekt u nejstarší generace. Střední generace i mladí jim sice rozumí, ale hovoří už novořečtinou. Stará generace, dědové a babičky, se dodnes často česky úplně nenaučila, dávají přednost řečtině a řadu českých slov naopak pořečtili, tak např. z tepláků vznikla „typlakia“, z Písečné „Pišnica“, z Krnova „Kurnovo“, Albrechtic „Alipichtica“ (vyslovováno tvrdě) nebo z České Vsi „Kaška Veš“ atp. Jak říkají, česká slova „pokačaunštili“. Naopak vnuci a pravnuci původních emigrantů, dnes často smíšení, řecká slova počešťují – jako příklad uvádím název „jajata“, „jajato“, tj. babička z řeckého jiajiá.

Změny vlivem hodně odlišného českého prostředí během času se projeví ve všech oblastech života řecké komunity – nejen v jazyce, stravě, rodinné a výroční obřadnosti atd., přesto však podstata zůstala řecká. Mezi dominantní prvky etnického vědomí naší řecké minority jsou na prvním místě jazyk a písňový a taneční folklór. Obojí ve své aktivní i pasivní podobě. Na všech společných oslavách, ať soukromého nebo společenského charakteru představují píseň a tanec synonymum „jia to ellinismó“ (για το ελληνισμο) – pro „řectví“. Od samého počátku přítomnosti Řeků v Česku tvoří písňový a taneční folklór a také řecká hudba a tance všeho druhu výrazný a dominantní prvek jak zábavy, tak etnické příslušnosti a pospolitosti řeckých emigrantů. Již v první vlně tzv. dětské emigrace píseň a tanec byly takřka denní programovou náplní volného času. Děti zpívaly sborově v dětských domovech lidové a pochodové písně, učily se tančit charakteristické tance své vlasti. Hudba a taneční projev dodnes patří k hlavním atributům projevu řectví, řeckého etnického povědomí a příslušnosti.

Také v mateřském Řecku jsou hudba, zpěv a tanec součástí nejrůznějších veřejných i soukromých oslav (πανηγυρη - panijiri). Písně – lidové i umělé zlidovělé – a lidové tance byly a jsou často součástí výuky v dnešních řeckých školách pro řecké děti a mládež, ale také dospělě v Česku. A stejně jako ve vlastním Řecku, také u nás se řecká drobotina a děti učí tančit a vnímat opojný puls řecké hudby „na živo“ při řeckých zábavách, kdy spontánnost, vlastní řeckému naturelu, je vede na taneční parket mezi dospělými, rodiče, příbuzní a známé, kteří vedou jejich první taneční kroky a rytmus. Zpěv a tanec provází Řeka ve vlasti i v diaspoře doslova po celý život. Při křtu zazní vážné, ortodoxnímu ritu – liturgii – vlastní hymny, svatbu oživí tavla, stolové písně a tanec, společná setkání rodinná i v rámci komunity se rovněž bez písně a tance neobejdou, poslední loučení provázela ještě v 50. a 60. letech běžná mirologia (μυρολογία) - smuteční pláče.

Některé z dnešních řeckých lidových písní a tanců mají svůj původ už v antice. Staří Řekové byli přesvědčeni, že tanec a hudba jsou dary bohů, a to nejen obřadní, ceremoniální tance, ale také tance pro společenskou zábavu a potěšení. Nástěnné malby z mínojského období zachycují kolové tance s hráčem na lyru uprostřed, výuka hudby a tance byla součástí vzdělání a výchovy ve všech městských státech. Při této tradici pokračující také v byzantském období řeckých dějin není divu, že u dnešních Řeků je tanci věnována taková pozornost. Snad každá řecká komunita a obec každoročně organizuje kurzy řeckých lidových tanců pro zájemce, zvláště v období před zábavami. Lektoři řeckých tanců z různých domácích řeckých

folklórních souborů pořádají v místech koncentrace řecké komunity kurzy těchto tanců nejen pro členy jiných souborů, ale také pro zájemce z řad řecké mládeže, která se jich účastní přímo masově. Nechtějí si jednak utržit ostudu na tzv. řeckých zábavách a pak znalost aspoň základních druhů lidových tanců patří i u Řeků v diaspoře k „řectví“ – „ellinismó“. Běžně jsou vyučovány a na společných akcích tančeny všeřecké tance jako různé druhy tance syrtos nebo kalamatianó, chasápiko, sólový mužský zeimbekiko, ale často také regionální nebo etnické tance jako sústa, pentozáli, stále častěji také pondijské a maloasijské tance jako tik nebo tsiftetelia. Některé taneční kurzy vedou dokonce lektoři z Řecka, jako např. Ioni na podzim v Šumperku.

V souvislosti s řeckou hudbou – nejen lidovou- je často slyšet mínění, že je „poturčená“, orientální apod. Jenže tato orientální melodičnost má svůj původ dávno před příchodem tureckých kmenů z nitra Asie na jihovýchod Evropy. Řecko je přece odedávna mostem mezi Východem a Západem, mezi Evropou a Orientem. Více než tisíc let před Turky se Řekové stýkali s Maloasijskými Frýgy, Lýdy, Mýsy, Egypťany, Peršany, dokonce Indy, už v antice, za helénismu, Říma a Byzance se mísily vzájemně východní a západní kulturní proudy. Takže orientální melodika provází řeckou hudbu po celou dobu její existence.

Řecké tance mají velkou variabilitu v rytmu, krokových variacích apod., ač nezasvěcenému a kolovým tancům nezvyklému středoevropanovi to tak na první pohled nepřijde. Tance se liší podle národopisných oblastí a krajů a často podle nich nesou jméno jako např. samiotikos (podle ostrova Samos) nebo známý ikariotikos (podle ostrova Ikaria). Názvy tanců a hudebních stylů mají názvy často i podle profesí jako chasapikos (řeznický tanec) či kleftikos (zbojnický) nebo trata (rybářský). Jedním z nejrozšířenějších tanců je syrtos, který má mnoho variant, či kalamatianos, z párových tanců lze uvést např. balos, k mála individuálním tancům patří známé a muži oblíbené zeimbekiko. Ze všeřeckých tanců nelze opomenout pyrrhichos – prastarý válečný tanec s lokálními variantami.

Přibližně třetina příslušníků naší řecké menšiny jsou tzv. Pondi (Ποντιοί), tj. Řekové původem od černomořského pobřeží Malé Asie - oblasti s městy Trapezunt, Kars aj. Do Řecka přišli také jako emigranti ze své domoviny počátkem 20. let 20. stol. a část z nich vlastně zažila emigraci dvojí – z Turecka do Řecka a pak k nám do střední Evropy. V lidové hudbě pondijských Řeků, podobně jako u Kréťanů, je dominantní lyra (kementzé - κεμεντζε), třístrunný nástroj, na který se hraje smyčcem, dalšími hudebními nástroji jsou kemane (κεμανε nebo κεμανη) - strunný nástroj mezi lyrou a violou, dále zurná (ζουρνα) – klarinet, dudy zvané angion (αγγειον) nebo tulum (τουλουμ) – ve spisovné řečtině ασκαυλος - áskavlos, dále kavál (καβαλ) nebo flojera (φλογερα) - pastýřský šalmaj a konečně dauli (δαυλ, δαυλι), tedy buben.

Originální nástroje pro lidovou hudbu byly u řecké emigrace v prvním období silně nedostatkovým zbožím, byli proto nuceni nástroje buď nahradit jiným podobným, nebo, pokud to nešlo, jako v případě lyry, museli tyto hudební nástroje vyrobit lidoví výrobci po domácku - tak na Šumpersku to byl např. otec současného předsedy místní řecké obce pan Amanatidis. Stejně tak se našli výrobci pondijské lyry na Jesenicku a ve Zlatých Horách a jiných řeckých obcích a tyto lyry byly také používány při různých příležitostech. Nejlepší dřevo na korpus lyr je v Řecku i u nás dřevo slivoně, kapáki (καπακι) – ozvučná destička je zase ze smrku nebo jedle, nebyl tedy s materiálem problém, stejně jako se strunami ze střev zvířat (ovcí), ale tyto byly běžně nahrazeny kovovými. Některé takové lyry jsou zachovány dodnes a jsou rodinami velmi ceněny.

Ač z mladší, zde narozené generace, zná pondijský dialekt řečtiny aktivně málokdo (totéž platí i ve vlastním Řecku), hudební a taneční folklór, stejně jako historické, skupinové a genealogické povědomí, byli a jsou dost živé. Dodnes na řeckých zábavách v Česku, jakmile dozní hlavní část zábavy s hudbou buzuki, nastoupí hudba Pondiů a jejich odlišný taneční krok. Rovněž stále častěji na řeckých akcích, ale i na mezinárodních folklórních festivalech s hostujícími soubory z Řecka se setkáme s pondijskými soubory. Tak např. na Rožnovských slavnostech ve Valašském muzeu v přírodě vystupoval pondijský soubor Akrites z Polykastra (akrity byli nazýváni ochránci východní hranice Byzance) nebo soubor Argonavtes z Kilkisu, který se účastnil také festivalu v Jeseníku r 2000, a řada dalších.

Běžný Čech si představí jako typicky řeckou hudbu tzv. styl buzuki. Buzuki (μπουζουκι, hráč na buzuki se nazývá buzuxis - μπουζουξής) je nástroj podobný mandolíně nebo ruské balalajce, tzv. „loutna dlouhého krku“ - nástroj s hruškovitým tělem, velmi dlouhým, úzkým hmatníkem (krkem) a plochou ozvučnou deskou. Jsou tři hlavní typy buzuki, tzv. trichordo se třemi páry strun, tetrachordo se čtyřmi páry strun a irské buzuki. O slávu tohoto nástroje se zasloužil hudební styl zvaný rembetiko (ρεμπητικο). Rembetes (ρεμπητες) byli přistavní dělníci a návštěvníci kafeterií chudinských čtvrtí Athén a zejména přístavu Pírea. Vznik tohoto druhu hudby a písní se objevil rovněž v souvislosti s příchodem maloasijských uprchlíků po řecko-turecké válce r. 1922. Nástrojem, který vede melodii, je právě buzuki, které je známé již z antiky. Kritická, sociálně motivovaná hudba tohoto městského folklóru a texty nebyla vždy přijímána kladně, dokonce byla mnohými prohlašována za úpadkovou a totalitními režimy v Řecku zakazována. Tématicky se však rembetiko nezabývá jen bídou a utrpením, ale také klasickými tématy řeckých písní jako jsou láska, vztahy mezi lidmi, odchod do ciziny apod.

Jugoslávský skladatel Goran Bregovič prohlásil rembetiko „za ten nejlepší styl, jaký se kdy hrál na Balkáně“. Rembetiko má kořeny v ryzí lidové řecké hudbě a poněvadž odmítalo cizí prvky, je stále její součástí, ač v pozdějším období profesionálních tvůrců umělou a zlidovělou. Ve světě se rembetiko proslavilo díky filmu Řek Zorbas režiséra Kakojannise s Anthony Queenem v hlavní roli, pro který složil hudbu Mikis Theodorakis. Právě on a další Kréťan, Manos Chatzidakis, se zasloužili nejvíce o oblibu stylu buzuki, přestože před nimi i po nich byla a je řada dalších slavných jmen tohoto žánru jako nezapomenutelný Vasílis Tsitsánis, Márkos Vamvakáris, Mbátis, Dmitris Gondos zvaný Bajanderas, Roza Eskenazi a mnozí další tvůrci, jejichž nahrávky si předávala zejména první generace řeckých uprchlíků. Mladší generaci oslovil především Jorgos Dalaras nebo původem alexandrijský Řek Dennis Russos, Glykeria Sfakianaki, a další zpěváci a hudebníci novější doby. Nejmladší generace poslouchá ráda jak „klasiku“ – buzukiá, tak moderní řecký pop reprezentovaný jmény Remos, Terzis, Despina Vandí, Anna Vissi nebo v Řecku populární Kaiti Garmbí – také tento řecký pop music ovšem často čerpá z folklóru. Dodnes v čistě řeckých, často i ve smíšených rodinách, domácí diskografii dominuje řecká hudba.

Píseň a tanec doprovázela řecký exodus. Zprvu to byly často ještě partyzánské a bojové písně, ale také lidové písně různé provenience, podle místa původu nositelů. Kulturní, pěvecké a taneční skupiny vznikaly od příchodu uprchlíků na naše území. Při dětských domovech pro řecké děti byly nejrůznější – hlavně však taneční a pěvecké - kroužky, které vystupovaly při nejrůznějších příležitostech pro vlastní komunitu i českou veřejnost. Už počátkem 50. let minulého století byly nahrány gramofonové desky s řeckými dětskými soubory.

Takovéto hudební a taneční soubory dětské i dospělé – většinou bez názvu – vznikaly v početných řeckých komunitách. V Šumperku měli Řekové jednu z prvních hudebních kapel v republice. Také ona neměla žádný název, říkalo se jí jen „řecká kapela“. Zprvu měla jen harmoniku, pak ještě mandolíny, kytary, později také buzuki. Na harmoniku hrál jistý Tavlaridis, na buzuki Vasil Michailidis, na kytaru Alekos Charalambidis spolu s dalším členem Lazópulem, zvaným Láchano. Na buzuki hrál také Muratidis Alekos – jeho staré buzuki je vystaveno v šumperské taverně Salonica.

První repertoár vznikal podle vzpomínek pamětníků po paměti nebo z nekvalitních nahrávek písniček z athénské rádio, které byly nekvalitní, plné šumu a praskání, ale jiná možnost tehdy nebyla. Zpěvu je učil jednoruký Andonis z Brna. Kapela hrála také na řecké svatbě v Javorníku v kavárně, naproti dnešnímu hotelu Praha, zrovna v den či spíše noc, kdy shořela tato kavárna i hotel. Hudebníci zachránili jen nástroje, po uhašení ohně svatba pokračovala v soukromí o poznání skromněji a smutněji. Mimo tuto kapelu existoval v Šumperku taneční a pěvecký soubor Družba, který hrál a zpíval nejen řecké, ale také ruské a české písně. Jeho členové měli řecké kroje, vyrobené a vyšívané svépomocí.

Rovněž ve Zlatých Horách už na počátku padesátých let vznikl soubor písní a tanců ze spontánní iniciativy, neboť „lidé tesknili po vlasti“. Kroužek písní a tanců ve Zlatých Horách, u jehož zrodu stál jeden z respondentů, Ílias Michópulos, se věnoval nejen zpěvu a tanci, ale také divadlu a další kulturní činnosti. Patřil mezi nejlepší spolu s Krnovem a Jeseníkem. Jezdil po ostatních komunitách hrát a zpívat, později, když vznikla tradice každoročního řeckého festivalu, který probíhal nejčastěji v Ostravě na Černé louce, a kterého se účastnili soubory ze všech řeckých komunit nejen od nás, ale i z ostatních zemí s řeckou emigrací, vyjma Sovětského svazu, byl zde často hodnocen tituly. Účastnil se nejen na velkých festivalech a všech oslavách organizovaných Řeky, ale i při různých slavnostních příležitostech organizovaných českou stranou – státních svátcích apod. Soubor také vystupoval v 50. letech a zčásti 60. letech minulého století v hotelu Praděd (dnes téměř ruina) pro české rekreanty.

Soubor nezpíval jen řecké, ale také české písně. Na harmoniku v něm hrál Dionysios Zdukos, na housle Remos Refat (dle jména Arvanitis, tj. Albánec) a Janis Jirukis. Zprvu neměli kroje, ale jen kostýmy sestávající z bílé košile nebo halenky a modrých kalhot nebo sukně. Uměleckým vedoucím a dirigentem byl po jistou dobu Í.Michópulos, který sám byl výtečným sólovým zpěvákem. Dirigování a zpěv studoval v Liběchově, kde byly shromážděny nadané řecké děti z celého Československa a kam jezdili české hudební a jiné umělecké kapacity je vyučovat. Např. dirigování zde vyučoval Babický, balet Palacká, učili zde také Štířín, Stárek a jiní. Později v 60. letech si sami ušili první kroje. Po generační obměně v 70. letech ženy opět samy ušily kroje pro nový už jen taneční soubor. Poslední taneční folklórní řecký soubor vznikl ve Zlatých Horách po dlouhé pauze až roku 1994, ale neměl dlouhé trvání, zanikl po necelých dvou letech. Neměl ani název, říkalo se mu jen řecký soubor Zlaté Hory, vedla ho Zoia Maitani.

Součástí hudebních souborů byla muzika, kde hlavním nástrojem byla zprvu harmonika a pak kytara, poněvadž v tu dobu buzuki jednak začínalo teprve mít v řecké hudbě významnější roli a nadto nebyla možnost pořídit si nástroje z Řecka. Jako i v jiných oblastech s řeckou komunitou, i zde se jednotlivci pokoušeli vyrobit lidové nástroje sami, tak i v Šumperku otec dnešního předsedy Theodorose Amanatidise (mimořadně podle jména původem Pondíje) vyrobil pondíjskou lyru, jinak si místní hudebníci jako Anestis, Jurikis, Vlachópulos, Dionysios Zdukos a další sháněli nástroje sami jak se dalo. Naopak o něco

později, v roce 1968, vezl tehdejší předseda řecké organizace ze Zlatých Hor Georgios Muratidis aparaturu po rozpadlé hudební skupině ze Zlatých Hor do Řecka, poněvadž tehdy byly hudební nástroje a technika ve vlasti drahé a naopak čeští Řekové zásobovali hudebníky tam. Stará skupina hrála v dalším klubu v prostoru dnešní restaurace Lyra. Dlouhou existenci má řecká hudební skupina ze Zlatých Hor zvaná Saloniki (zkrácený název makedonské metropole Thessaloniki), která hraje od 70. let 20. století. Uměleckým vedoucím je po celou dobu Ioannis Iliadis, přezdívaný Juvan. Skupina je dobře známá celé řecké komunitě v Česku, hraje vesměs v Jeseníku, Šumperku, Krnově nebo v Ostravě, ale i jinde. Má vynikajícího buzukistu (buzuxise) Petrose Avramidise, známého pod přezdívkou Kolja, který se naučil hrát coby samouk. Dále v současnosti vystupuje ve složení Lakis Ioannidis (rovněž buzuki), Vasilis Tsikuras, Sotiris Kumartzis a Vasilis Chatzieftheriadis. V širokém okolí – nejčastěji v Jeseníku a v Krnově – hrála a dosud hraje řeckých akcí. Daleko spontánněji se hrávalo v první době, kdy existovaly v okolních řeckých komunitách neprofesionální kapely, které hrávaly při nejrůznějších příležitostech a oslavách. Při oslavách často v Řecku a stejně tak u nás hráli „Jifti“, např. Christos z Javorníku nebo „šumařská cikánská kapela Avramopulose Alekose“. Rovněž v nedalekém Jeseníku – v jedné z prvních a nejvýznamnějších komunit – byl zásluhou Alekose Papaioannise vytvořen jeden nejlepších řeckých souborů písní a tanců v republice v 50. a 60. letech 20. století.

Také v současnosti působí v Česku mnoho čistě řeckých hudebních i tanečních folklórních skupin a souborů, které se významně podílejí na udržení a formování etnického vědomí řecké menšiny. Mezi nejznámější patří pražská kapela Akropolis a stejnojmenný taneční soubor nebo brněnský Prométheus, obě z nejstarších řeckých hudebních (i tanečních) skupin u nás. Duší skupiny Akropolis byl po léta Ing. Dionysios Iordanidis, nyní je to Ing. Olga Pataridu. Soubor řeckých písní a tanců Prométheus byl založen v Brně v polovině 60. let minulého století, v roce 1991 byl obnoven s podporou nadačního fondu Hellenika. Repertoár tvoří tance z celého Řecka, kroje mají tanečníci z více národopisných oblastí Řecka. Roku 1995 získal soubor Prométheus čestný titul „Laureát 50. mezinárodního folklórního festivalu Strážnice“. V současnosti soubor vedou Georgios Sideridis, Eva Lioliu a Nikola Arcanidu. Choreografem a hlavním tanečníkem je Ioannis Tipoas.

Umělecké taneční a pěvecké soubory, které se rodily vzápětí po příchodu, vyvolaly potřebu krojů pro vystoupení. Šili je zvláště ženy podomácku podle paměti a z materiálů, které u nás mohli sehnat, místy se našel i profesionální krejčí. V krojích vystupovaly tyto soubory už počátkem 50. let minulého století. Postupně se kvalita a originalita krojů zvyšovala a v současnosti o původní vzhled krojů pečuje Lyceum Řekyň v ČR, které získává originály přímo z Řecka a podle nich pak dává šít kroje pro místní řecké folklórní soubory.

Z líhně šumperské komunity pochází soudobá hudební skupina Poseidonas ve složení Jordanis Cakirpaloglu (kytara, sólový zpěv), Vangelis Vasilakos (buzuki, zpěv), Radek Flek (Čech hrající také v kapele The Bottleshaw Band s tradiční irskou hudbou, o níž prohlašuje, že má s řeckou leccos shodného, včetně užití buzuki) a Dimitrios Mistakidis (bicí). Jordan Cakirpaloglu vydal také sólové česko – řecké CD pod názvem Osudové setkání (Μοιραία συναντηση).

V loňském roce (2005) při Řecké obci v Šumperku vznikla taneční folklórní skupina Alexandria, jehož zakladatelkou je Yvona Mitrofanová. V tanci je vyučuje pan Ioannis Tipoas z Brna jednou až dvakrát měsíčně po 4 až 5 hodinách. Soubor donedávna neměl vlastní kroje, ale v současnosti již získal tsoliades – středořecký kroj. Soubor má osm členů a vystoupil přes krátkou dobu existence při mnoha příležitostech, např. při oslavě dne Ochi,

Ajose Nikolaose a mnoha dalších, zatančil také v Řecku.. Tančí tance typu syrtaki, koftos, raiko a také pondijský tik a repertoár stále rozšiřuje. Nedávno kulturní aktivity Řeků v Šumperku rozšířil nově vzniklý převážně ženský folklórně taneční soubor Makedonia.

Z řecké komunity pochází také hudebníci a zpěváci známi nejen interně, ale v celém Česku. V Ostravě - Porubě žije známý řecký hudebník a skladatel Eustathios Prusalis, který nyní působí sólově. V 70. letech byl členem známé řecké hudební skupiny Athény, která se tehdy dost často objevovala i v televizi. Prusalis stále komponuje a zpívá, kromě toho pracuje jako redaktor časopisu Kalimera a intenzivně se věnuje propagaci Řecka a řecké kultury, jejímž je rovněž mecenášem.

Z brněnské líhně pochází zpěvačka Froso Tarasidu, které u nás vyšly dvě CD - „Řecké vzpomínky“ vydané roku 2002 a novější „Písň z řecké taverny“. F.Tarasidu vystupuje se svým nenapodobitelným elánem a entuziasmem na nejrůznějších řeckých akcích, řeckých zábavách a večerech, v Brně často také s Bobem Frídem, který v brněnské řecké komunitě našel i svou první manželku a celoživotní vztah k Řecku.

České veřejnosti jsou jistě nejvíce známy představitelky české hudební scény řeckého původu sestry Martha a Tena Eleftheriadu. Začínali právě v Brně spolu s další sourozeneckou dvojicí Hankou a Petrem Ulrychovými. Řekyně se brzo vydaly na samostatnou dráhu a jejich repertoár se pohyboval od moravsko českých písní přes pop - rock k řeckým písním. Řecké melodie se objevují na všech jejich albech, na první LP desce „Dál než slunce vstává“ je to např. píseň Děti z Pírea, buzuki oživuje také LP „Hrej dál“. V 70. letech patřily u nás k nejoblíbenějším zpěvačkám. Sestry vydaly také několik čistě řeckých alb, z nich nejpopulárnější je CD „Nejkrásnější řecké písň“. Tito zpěváci často nejen koncertují, ale zpívají rovněž mnohdy na řeckých akcích a zábavách.

Dříve, před odchodem většiny emigrantů zpět do vlasti, byly zábavy o dost častější. Konaly se v místních kulturních domech, tanečních sálech hostinců apod. Tyto oslavy mají ustálené schéma – slavnostní zahájení hymnami obou zemí nebo jen řeckou, projevy významných řečníků – často hovoří zástupce řecké ambasády, představitelé místní řecké samosprávy a českých úřadů, zástupce pravoslavné církve, který rovněž požehná všem přítomným, následuje vystoupení dětí a mládeže s přednesem řeckých básní a písní a vystoupení některého řeckého folklórního souboru uzavře úvodní kulturní vložku. Pak začíná celonoční taneční rej za doprovodu řecké kapely. Kdo nezažil atmosféru řecké zábavy, těžko si představí, jak skvěle, kultivovaně se dovedou bavit a s jakým elánem, entuziasmem a výdrží se mají do tance. Místa k sezení většinou zejí prázdnotou, jen starší lidé si tu a tam odpočinou a kochají se pohledem na tanečnický. Na tanečním parketu se proplétají kola tanečnicků spojených rukama a všichni shodně tvrdí, že kapely hrají málo a příliš dlouho pauzují.

Hrají se řecké písň ve stylu buzuki, repertoár je hodně tradiční a poměrně léta ustálený a shodný ponejvíce s písňemi v 70. a 80. letech., ale objevují se také písň ze 40. a 50. let 20. století, ale zřídka novodobé hity řecké hudební scény. Návštěvníci z Řecka, kteří zde nebývají zvláštností, když slyší tuto hudbu, tvrdí že si vzpomenu na své dětství, neboť dnes se tato hudba v Řecku již příliš nehraje. Na druhou stranu bývá slyšet názor, že místní Řekové dovedou tančit více lidových tanců, než Řekové ve vlasti, kde naopak tvrdí, že Řekové v zahraničí, včetně v Česku, mají omezený repertoár i odlišné provedení.

Setkal jsem se rovněž s tvrzením, že na řecké zábavě v první polovině hrají a tančí řecké písň a tance, pak většinou staří odejdou a zní moderní euroamerická taneční hudba.

Pokud ano, tak zcela výjimečně, poněvadž osobně jsem to nikdy nezažil a sami Řekové to vyvracejí. Spíše v druhé polovině zábavy zazní čistě lidové písně a hudba, často pondijská. Řecká zábava trvá dlouho do rána a teprve dlouho po půlnoci nastává první výrazný úbytek hostů, což je dáno mj. tím, že stejně jako v Řecku, se účastní zábavy všechny generace, včetně dětí a také proto, že hosté se sjíždějí často ze vzdálených míst. Velký význam měly a mají tyto akce pro soudržnost komunity a stejně jako v minulosti poskytují možnost výběru partnera stejného původu. Zábav se neúčastní jen Řekové, ale rádi je navštěvují i Češi. Proto možná je snaha tu a tam organizovat menší, čistě řecké akce podobného charakteru.

Z kulturních akcí celostátního dosahu, které se konají jedenkrát ročně, jsou řecké festivaly, které se v minulosti konaly nejčastěji v Ostravě na Černé louce. Tento ostravský řecký festival měl dominantní folklórní náplň a sjížděly se sem soubory nejen z naší republiky, ale také se zemí s řeckou minoritou (Bulharska, SSSR, NDR aj.), ale také z řecké vlasti. Obdobně se jedenkrát ročně konal slavomakedonský festival v Brně, v současnosti se nepravidelně organizuje v Olomouci shromáždění a jednání Slavomakedonců v ČR. Tyto festivaly skončily v polovině 70. let minulého století a byly obnoveny v 80. letech. Od repatriace a vzniku novodobých řeckých obcí se tyto střádají v jejich pořadatelských, nejčastěji se konají v Krnově a v Jeseníku. Festival řecké a slavomakedonské mládeže býval přezdívan také festival řecké emigrace v Československu. Festivaly v Ostravě byly často spojeny s výstavami (tak tomu bývá dosud), měly značný mediální ohlas a také z něj vysílali živé relace Československý rozhlas a Československá televize. Festivaly v minulosti i v současnosti mají také společnou sportovní náplň – sportovci z řeckých obcí zápolí v družstvech a jako jednotlivci ve fotbalu, atletických disciplínách, hrají šachy nebo volejbal atd. Festivaly vrcholí obvyklou taneční zábavou

Řekové, stručně shrnuto, přes určitou asimilaci danou smíšenými sňatky a dlouhým pobytem u nás, při soudobém posilování stávající populace Řeky ze zahraničí, případně repatriací, si udržují nadále pevné vazby na vlast a pocit etnické sounáležitosti, která se projevuje ve všech směrech života – v rodině, denním životě, jazyce, kultuře, zvycích a tradicích a lze dokonce vyslovit tvrzení, že v současnosti naše řecká komunita prochází renesancí a obrodou své kulturní a národní svébytnosti. Početně nejsou příliš významnou etnickou entitou v rámci našich menšin, ale svými kulturními aktivitami, prezentací národního písňového a tanečního folklóru na interních i neřeckých akcích a vitalitou přesahují nepatrné statistické číslo populace.

Syrtós nebo také syrtáki (συρτακι) je oblíbený všennárodní řecký tanec, který vznikl spojením různých verzí tance chasárikos a tance pidik (πηδικ od πηδω tj. skákat, vyskakovat). Hudba i tanec stylu syrtos jsou také nazývány Zorbas nebo tanec Zorba, poněvadž byly složeny Mikisem Theodorakisem pro film Řek Zorba. Tančí se v řadě nebo kruhu, tanečníci mají ruce na zádech sousedů, takt je 4/4, tempo tance postupně roste až graduje v rychlé výskoky a podřepy.

Chasapiko nebo chasapikos (χασαπικος) je další známý tradiční řecký tanec. Název je odvozen od slova χασαπιης (chasápis, tj. řezník) a původně to byl cechovní tanec, dříve nazývaný makelárikos chóros (μακελαρικος χορος).

Zeimbekiko (ζεμπεκικο) je improvizální sólový tanec, jehož název pochází od tzv. „zeibekes“ (ζεμπεκες), tj. obyvatel z Malé Asie. Tanec je přímo atletická disciplína, je náročný fyzicky, pohybově a na rovnováhu. Umožňuje kreativitu pohybu, tanečník pohybem individuálně sleduje melodii. Tančen je pouze muži a bývá někdy nazýván tancem tanců

Pentozalis nebo pendozali (πεντοζαλης) je lidový tanec z Kréty pojmenovaný pro svých pět tanečních rytmických krůčků (πεντε - pende znamená řecky pět)

Ikariotikos (ικαριοτικος) je tradiční tanec nazvaný podle písně pocházející z ostrova Ikaria

Tik (τικ) je z nejznámějších pondijských tanců, na jehož základních tanečních krocích je postavena většina ostatních tanců Pondu. Tanečníci se pohybují v kruhu nebo půlkruhu doprava a drží se za ruce. Patří k nejstarším tancům Pondiů stejně jako tromakton, tonyali, dikon aj. Charakteristické pro pondijské tance je společné zvedání rukou na začátku a na konci tance a natřásání rameny a hrudí.

Tsifteteli (τσιφτετελι) je řecký lidový tanec původem od Řeků ze západního maloasijského pobřeží. Opět jde o pohybově variabilní orientální tanec, stejně se nazývá i hudební styl podle kterého se tančí. Hlavním hudebním nástrojem tsiftetelia je baglamá nebo baglamás (μπαγλαμας) – vlastně menší bratr buzuki.